

saj naj bi ostala doma kot gospodinja. Čeprav mu morda dela krivico, pa gre za simptom odnosov z moškimi, v kakršnih se nahaja, to pa je posledica družbeno-mentalne matrice, iz katere se odloči izstopiti, negotovosti navkljub.

Knives and Skin poudari, da je bil trop izgubljene punce večinoma prikazovan iz moške perspektive, medtem ko Jennifer Reeder potisne izgubljeno dekle v ozadje in razkrije vse punce, ki se morajo še opolnomočiti. Znane teme torej izreka na drugačen način. Predvsem je prisotna močna želja po opolnomočenju ženskih likov ter raziskovanju nove stvarnosti, ki vznikne, ko se hierarhični odnosi podrejo in ljudje začnejo prevzemati odgovornost za svoja dejanja. Ženski liki v *Knives and Skin* večinoma presežejo tiho sprejemanje in glasno izrečejo zahtevo po enakopravnosti in spoštovanju, kar na trenutke lahko deluje programsko, a kot je v nekem intervjuju zatrdila tudi avtorica, je film zanjo preveč pomemben medij, da ga ne bi uporabila tudi v aktivističnem smislu. Če bi lahko to po eni strani videli kot tendencioznost, pa jo lahko beremo tudi kot razpiranje koordinat obstoječega v odpiranje koordinat možnega, kar bi morala biti – zlasti v današnjih časih, ko vedno bolj blede sled težnje po samozadostni umetnosti – tudi ena glavnih preokupacij vseh umetnosti. Onkraj avtoritete režiserka namreč ne slika srečnega konca, ampak zgolj začetek boja, kjer skorajda eksistencialistično kliče k odgovorni in sočutni osebnosti, ki se ji/mu razpre pogled onkraj lokalne obvoznice.

JADRALKE

VERONIKA ZAKONJŠEK

Z razprtimi jadri v enakopravnejši jutri

»Ocean te vedno poskuša ubiti,« so prve besede, ki jih v *offu* spregovori Tracy Edwards, medtem ko se pred nami razlivajo penasti valovi razburkanega morja, ki segajo tudi po nekaj deset metrov v višino. Vsakdo, ki ga je na odprtem morju kdaj že ujelo neurje, ve, kako majhnega in minljivega se ob spopadu z neizprosno naravo počuti človek; a nobeno

jadranje po domačem Sredozemskem morju nas ne more pripraviti na ekstremni izziv človeške vzdržljivosti in boja za obstanek, ki ga zahteva prečkanje oceanov sveta, na kakršne-ga se je v okviru šest-etapne jadrane regate leta 1989 podala prva ženska posadka, z neomajno skiperko in navigatoriko Tracy Edwards na čelu.

Jadralke (Maiden, 2018), pod katere se podpisujeta britanski režiser Alex Holmes in montažerka Katie Bryer, spretno prehajajo med izjemnimi posnetki plovbe, tkanjem sestrskega zavezništva in stresnimi situacijami, kot je poškodba jadrničnega trupa in vdor vode v kabino, ter arhivskimi izseki televizijskega poročanja o zgodovinskem podvigu, ki je proti vsem pričakovanjem prebil stekleni strop tekmovalnega jadrnanja. Posnetki, ki jih na krovu lastnoročno predelane jadrnice Maiden v VHS kamero s skoraj *cinéma vérité* občutkom lovi kuharica Jo Gooding, pa se v narativno celoto spajajo z inserti t. i. »govorečih glav« – intervjujev jadralk, njihovih pokroviteljskih sotekmovalcev in šovinističnih športnih novinarjev. Prav ti pred nami najjasneje izrisujejo bitko, ki jo ekipa Tracy Edwards v teku devetmesečne odprave okoli sveta bije na kar dveh frontah hkrati: tako z neizprosnimi oceani kot z rigidnim seksizmom svetovne javnosti, ki vstop žensk v moško dominirano jadrarno polje kontinuirano obsoja na smrt.

Tracy Edwards je v svojem življenju od nekdaj plula proti vetru – proti ustaljenim potem in družbenim pričakovanjem. Holmes to inspirativno zgodbo tako začne prav na začetku, z družinskimi posnetki njenega otroštva, od koder počasi gradi trmast in eksploziven lik dekleta, ki je zaradi nasilnega očima ter globoko zasidrane, nepredelane jeze pri rosnih 15 letih pustila šolo in se z nahrbtnikom odpravila po Evropi, brez resnega namena, da bi se še kdaj vrnila domov. Tako osamljeno pristane v Grčiji, obdana z mladimi popotniki sveta, družbenimi odpadniki in nekonformisti, s katerimi se

predaja najstniškim hedonizmom pijančevanja, vse dokler po spletu okoliščin kot stevardesa ne pristane na čarterski ladji. Če parafraziram besede Virginie Woolf², Tracy kot ženska nikoli ni imela svoje države; kot ženska svoje države tudi nikoli ni želela. Kot svojo državo je videla ves svet – in ta svet je hotela ob prvi plovbi v prostranost Sredozemskega morja tudi osvojiti, čeprav ji je v patriarhalno miselnost pogreznjeni Zahod skušal pravico do tega aktivno odtegniti. Ženska na krovu ne nazadnje prinaša nesrečo; tekmovalno jadranje pa velja tudi za daleč najekstremnejši preizkus fizične in psihične vzdržljivosti, ki sta v popolnem nasprotju s krhkostjo in emocionalno labilnostjo, kakršno patriarhalna kultura pripisuje ženskemu spolu. A bolj ko se je svetovna javnost zedinjala okoli prepričanja, da je jadranje okoli sveta resnično nekaj, česar ženske ne smejo in ne (z)morejo, bolj je rasla tudi njena trdoglava zagnanost, da bo že naslednjo regato obplula s svojo, žensko ekipo.

Pa vendar je njeni vztrajnost in odločnost nista mogli povsem pripraviti na glasno neodobravanje, mizogin srd in seksizem, ki je sledil in ki se je bolj kot z jadralnimi taktikami ženske ekipe, njihovo sposobnostjo lastnoročne predelave barke in neizpodbitnim pogumom obremenjeval z njihovo spolno usmerjenostjo, zalogami vazelina in vodoodporne maskare. Mlada Tracy, ki je za uresničitev sanj na svoje stanovanje vzela že drugo hipoteko in se v zadnjem trenutku obupa za sponzorsko pomoč obrnila na jordanskega kralja Husseina (ironično edinega moškega, ki je verjel v njihov zgodovinski podvig in ga podpiral), pa se je sprva vendarle distancirala od feminizma. »Ne maram te besede,« pripomni v nekem intervjuju, brez refleksije, da je njena individualna bitka za pravico do jadranja pravzaprav feministični boj proti patriarhalnemu ustroju sveta. V tem aspektu se njihova

odprava, ki zajema 167 dni plovbe preko 33 tisoč morskih milj oceanov sveta, izkaže predvsem za pot izjemne osebne rasti, ki dekleta doživljenjsko poveže in pripelje do novega uvida, kaj feminizem pravzaprav je – in kaj zares pomeni biti ženska v moškem svetu.

Film dramatični vrh vsekakor doseže z drugo, bržkone najtežjo etapo jadriranja od Urugvaja do Avstralije, skozi ledeno morje južnega oceana. Suspens tudi tu gradijo predvsem posnetki Jo Gooding, ki z zasnežene palube v objektiv zajame v črmino odeto morje, ledene gore, obdajajoče Antarktiko, in v zaščitne obleke odeta dekleta, ki sedeč na jamboru poskušajo ujeti prežeče nevarnosti pred sabo. *Jadralke* se regate namreč še zdaleč niso le udeležile, temveč so zmagale kar na dveh od šestih etap ter se na cilj prebile na častnem drugem mestu. S svojo izjemno plovbo in gracioznim bojem proti medijskemu seksizmu, ki je le še podžigal njihovo tekmovalnost, so razprla jadra proti enakopravnejši družbi – a nota aktualnosti, s katero film izzveni tudi celih trideset let pozneje, vendarle priča, da se svet (in položaj ženske v njem) še zmeraj ni transformiral do svojega končnega potenciala.

NESREČNIKI

MUANIS SINANOVIĆ

Struktura predmestja

Zgodovina filma pozna kar nekaj poskusov realističnega prikaza življenja v getu. Z realizmom ne mislimo zgolj odslikavanja družbenih odnosov, temveč tudi prikaz strukture občutenja, ki nastaja v tovrstnih miljeih. Med najbolj znanimi so pri nas najbrž ameriški *Fantje iz soseščine* (Boyz n the Hood, 1991, John Singleton), francosko *Sovražstvo* (La Haine, 1995, Mathieu Kassovitz) ter srbske *Rane* (1995, Srđan Dragojević). *Nesrečniki* (Les Misérables, 2019, Ladj Ly) so bili predvajani nekoliko pod radarjem in onkraj krogov večjih filmskih privržencev ter niso doživeli tolikšnega odmeva. Zgodba pač ni posebej pompozna, ne trudijo se biti film o odraščanju in razvoju likov skozi daljše obdobje ter ne pri-
našajo tistega romantičnega odnosa do ekscesnega nasilja,

2 Woolf, Virginia. *Three Guineas*. 1966. New York: Harcourt, str. 109.